

50970

BORIS KIDRIČ

POROČILO

NA PRVEM KONGRESU
OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA
V LJUBLJANI 16. JÜLIJA 1945

1945
IZDAL IOOF

BORIS KIDRIČ

POROČILO

NA PRVEM KONGRESU
OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA
V LJUBLJANI 16. JULIJA 1945

1945

IZDAL IOOF

50970

11. VIII. 1945

030052122

Tovariši in tovarišice!

V poročilu, ki ga podaja Izvršni odbor za pretekla štiri leta, se ne bom dotikal veličastnih zmag Osvobodilne fronte, zmag našega naroda in našega ljudstva, ki so nam vsem znane. Našteval ne bom velikanskih in veličastnih žrtev, ki so jih na oltar domovine in za srečno bodočnost našega delovnega ljudstva položili borci in aktivisti Osvobodilne fronte. Tudi ne bom obravnaval političnih in organizacijskih, danes že zgodovinskih dejstev in problemov, s katerimi so se v svojih poročilih na zborih, konferencah in zborovanjih aktivistov Osvobodilne fronte v preteklih štirih letih že ukvarjali posamezni člani Izvršnega odbora. Izražam pa mnenje Izvršnega odbora, da si mora prvi kongres Osvobodilne fronte ogledati troje dejstev, odnosno odgovoriti na troje vprašanj posebne vrste. Naše mnenje izvira iz želje, naj se najširši krogi našega aktiva in slovenskih ljudskih množic seznanijo z važnimi političnimi resnicami in njihovimi podrobnostmi, o katerih v preteklih letih bodisi zaradi ilegalnosti, bodisi zaradi drugačnega pomanjkanja osnovnih pogojev ni bilo mogoče v zadostni meri spregovoriti.

Vprašanja, ki jih bom v svojem poročilu o preteklih štirih letih obravnaval, so naslednja:

1. Odnos, ki ga je imela Osvobodilna fronta na začetku narodno osvobodilnega gibanja do posameznih predaprilskih političnih strank in skupin, in konkretni odgovori teh skupin in strank na pozive in ponudbe Osvobodilne fronte.

2. Odnos, ki ga je imela Osvobodilna fronta od vsega začetka in v teku vseh štirih let narodno osvobodilne borbe do slovenske duhovščine, in ravnanje visokega cerkvenega klera ter večine slovenske duhovščine v zvezi s pozivi in ponudbami Osvobodilne fronte.

3. Nekatera važna dejstva konkretnega razvoja, ki je preobrazil Osvobodilno fronto iz začetne koalicije v popolnoma enotno vseljidsko gibanje našega naroda.

ZAPRAVILI SO VSAKO MORALNO PRAVICO, DA SE ŠE KDAJ KOLI POJAVIJO NA NAŠI POLITIČNI POZORNICI!

Ko so začeli pred štirimi leti razlirati golide laži, klevet in podtikanj, so sovražniki Osvobodilni fronti zlasti »očitali«, da ni nastala iz življenjskih potreb našega zasuznjenege in razkosanega naroda, da je niso porodili sveti razlogi narodno osvobodilne borbe, temveč da so jo priklicale v življenje drugačne, poštranske, sebične strankarske pobude.

Dogajanje, ki ga danes lahko imenujemo že zgodovino, je nazorno, da, več kot nazorno izpričalo, da so bili taki »očitki« — golo, zavestno, podlo podtikanje.

Za njihovim podtikanjem in natolcevanjem se je skrivalo preračunano hotenje, skrivala se je zločinsko izmišljena in zasnovana nakana — blatiti nas s svojimi lastnostmi in nameni. Da lopov in tat rad kriči, naj prijmejo tatu, ve povedati že naš ljudski pregovor. Kar so »očitali« nam, je veljalo za njih. Strankarske pobude, ki niso imele ničesar skupnega z narodnimi koristmi, ki so bile narodnim koristim diametralno nasprotne, ki pa so imele svoj reakcionarni razredni izvor, so namreč vodile njih, pretkane prekupčevalce z narodnim obstankom in narodovo usodo.

Znano vam je, da je bila Osvobodilna fronta ustanovljena 27. aprila 1941. Po ustanovnem sestanku so ustanovne skupine odnosno njihovi predstavniki pozvali v narodno osvobodilno gibanje prav vse Slovence, prav vse politične in druge stranke in skupine, ki so bile pripravljene, da se bore proti okupatorju za našo narodno osvoboditev.

Osvobodilno fronto je takrat vodila ena sama misel: **združiti vse, kar je v našem narodu pozitivnega, za borbo proti okupatorju, za zmago nad okupatorjem.**

Demokratsčno progresivno jedro Osvobodilne fronte se je že takrat jasno zavedalo, da bo narodno izdajstvo

nastopilo tudi v osvobodilni borbi iz istih protiljudskih, razrednih razlogov, iz kakršnih je nastopilo ob zlomu stare Jugoslavije. Vodstvo Osvobodilne fronte je že takrat točno vedelo, da bodo isti protiljudski oblastniki, isti protiljudski elementi in profašistični sovražniki ljudstva, ki so povzročili kapitulacijo in propad države, izdajali tudi v narodno osvobodilni borbi, da bodo v narodno osvobodilnem boju stopili na okupatorjevo stran. Toda vodstvo Osvobodilne fronte je zavestno hotelo, da sovražnike ljudstva znova razgalijo njihova lastna dejanja. V odnosu do sovražnikov našega ljudstva in našega naroda je torej vodstvo Osvobodilne fronte uporabilo najpravičnejšo, toda hkrati najučinkovitejšo in najbolj uničevalno taktiko:

nudilo jim je vse možnosti, da se kljub svojim grehom iz oddaljene in najbližje preteklosti izkažejo kot prijatelji svojega naroda, in jih prav tako do kraja razkrinkalo, do kraja ubilo.

Vodstvo Osvobodilne fronte je leta 1941 po tem takem ponudilo — kot sem že izjavil — sodelovanje vsem, prav vsem, zglasilo se ni samo pri tistih, starih in propadlih protiljudskih oblastnikih ter političnih voditeljih, ki so neposredno po kapitulaciji zagrešili novo veleizdajo in se šli poklonit v Rim krvoloku Mussoliniju. Pri vseh drugih političnih strankah in grupacijah brez izjeme, pri vseh političnih ali pol političnih organizacijah in društvih, kar jih je bilo v Sloveniji, se je vodstvo Osvobodilne fronte zglasilo s pozivom, da, več ko s pozivom, zglasilo se je s prošnjo, naj sodelujejo enakopravno — poudarjam enakopravno — v narodno osvobodilni borbi.

Tovariši in tovarišice, narodno osvobodilna borba je bila na svojem začetku in v svojem razvoju ostra, toda neizmerno pravična preizkušnja za slehernega. Narodno osvobodilna borba je izrekla svojo ostro, neizmerno pravično oceno in sodbo nad slehernim. Kdor je ravnal, kakor je terjala njegova nacionalna čast, mu je narodno osvobodilno gibanje brez pridržka podpisalo legitimacijo, da soodloča tudi v bodočem življenju. Kdor je v narodno osvobodilni borbi škodoval narodno osvobodilnemu gibanju, kdor je nastopil proti lastnemu narodu, kdor je iz-

dal lastni narod — je enkrat za vselej zapravil vsako moralno pravico, da še kakor koli soodloča v našem javnem življenju, da se sploh še pojavi na naši politični pozornici. Kdor se je v svojih špekulacijah zašpekuliral tedaj, ko je ljudstvo — z globoko zavestjo svoje pravice — brez špekulacije postavilo na kocko svoje življenje, ta se je v našem narodu zašpekuliral tudi kot politični činitelj. Naj le odpro svoje prodajalne, naj le razstavijo v njih svojo kramo gospodje strankarji, politični špekulanti, prekupčevalci z narodno usodo — mi jim tega pač danes ne bomo zabranili, kolikor osebno zaradi svojih neposrednih dejanj ne spadajo pred vojaška sodišča in sodišča narodne časti — ljudstvo jim bo že pokazalo svoje, ljudstvo jim bo že dalo svoj odgovor! Kajti naše ljudstvo se danes temeljito zaveda pravic, ki si jih je priborilo za sebe, podrobno pa se tudi zaveda, kdo vse je zapravil vsako moralno pravico, da še kdaj koli prodaja svojo politično kramo med našimi ljudskimi množicami.

Če s tega vidika premotrino zgodovino preteklih štirih let, lahko ugotovimo in pribijemo zgolj eno:

moralno pravico kakor koli soodločati v našem javnem življenju so izgubile vse tiste politične grupacije, ki se niso udeležile enotnega narodno osvobodilnega gibanja Osvobodilne fronte.

V splošnem lahko take grupacije delimo na dve večji skupini: na skupino odkritih narodnih izdajalcev, ki so bodisi izdajali v inozemstvu, bodisi se spečali z okupatorjem doma, pred očmi vseh naših narodnih množic, in na tako imenovano »sredino«.

O odkritih narodnih izdajalcih se več govoriti ne izplača. Biti ne morejo več predmet naših političnih razgovorov, danes so lahko samo predmet naših vojaških sodišč in sodišč za našo narodno čast. Menim pa, da je treba na prvem kongresu Osvobodilne fronte spregovoriti nekaj besed o bivši tako imenovani »sredini«.

Tovariši in tovarišice, prav zares ne bom govoril o sredini zategadelj, ker bi sredina danes zmogla kar koli pomembnega med našim narodom, ker bi bila sploh sposobna v svoji bedi še biti kakršen koli politični činitelj. Ne, govoril bom pač samo zaradi tega, ker razprava o

preteklih štirih zgodovinskih letih nujno terja, da za vse čase pribijemo, kako je kdo ravnal.

Kakor so Sokoli in kakor so krščanski socialisti odražali dva tradicionalna tabora na Slovenskem, tako jih je po svoje odražala tudi sredina, seveda z razliko — da so krščanski socialisti in Sokoli kot soustanovitelji Osvobodilne fronte zrcalili, kar je bilo v slovenski tradiciji pozitivnega, medtem ko je sredina z odkritimi narodnimi izdajalci vred odražala vse, kar je bilo v slovenski politični in drugi tradiciji škodljivega, negativnega, zavrnjenega.

Šlo je za tako imenovano »nacionalno« sredino in za tako imenovano katoliško sredino.

Prvo je predstavljalo leta 1941 vse, kar se je zbiralo okrog drobne, neznatne organizacije, ki se je imenovala »mlada JNS«. Okrog »mlade JNS«, ki se je kasneje izkazala za slovensko ekspozituro veleizdajalca Draže Mihajloviča, so se tedaj zbirali vsi odtenki iz bivšega tako imenovanega »nacionalnega« in »naprednega« tabora, ki niso marali vstopiti v Osvobodilno fronto, ki se niso marali boriti proti okupatorjevemu jarmu.

Katoliško sredino je predstavljala dovolj neznatna skupina bivših katoliških politikov in »prosvetnih delavcev«.

Prvi kakor drugi sredinski skupini je Osvobodilna fronta vse leto 1941 in 1942 pa še tudi kasneje, neposredno, po svojih predstavnikih, po članih svojega Izvršnega odbora in svojih odposlancih, vztrajno ponujala enakopravno sodelovanje v svojih vrstah, v narodno osvobodilnem gibanju. Ničesar drugega ni od njih Osvobodilna fronta zahtevala, kakor da pristanejo na odpor našega naroda proti okupatorju, da pristanejo na program osvoboditve in združitve našega naroda, da pristanejo na program jugoslovanskega narodnega in državnega vstajenja. Kljub temu sta prva kot druga sredinska skupina vztrajno odklanjali udeležbo v Osvobodilni fronti. Odklanjali sta jo z najrazličnejšimi izgovori. »Mlada JNS« je na primer zatrjevala, da ne more pristati na Osvobodilno fronto zato, ker je Osvobodilna fronta proti kralju in ker je Osvobodilna fronta proti londonski jugoslovanski vladi.

V resnici pa je Osvobodilna fronta takrat — poudarjam takrat — kajti danes, po vseh izkušnjah, ljudstvo, zbrano v Osvobodilni fronti, govori in misli drugače — glasno in jasno podčrtala, da vprašanje kralja, monarhije in končne ureditve osvobojene Jugoslavije nikakor ne postavlja na dnevni red. Na dnevni red je Osvobodilna fronta postavila tedaj samo borbo proti okupatorju. Osvobodilna fronta je 1941. leta naglasila, da ne postavlja na dnevni red vprašanja begunske londonske vlade. Osvobodilna fronta je begunski vladi 1941. leta celo poslala poročilo o borbi slovenskega naroda. Odgovora ni nobenega prejela. Pač, zmotil sem se, Osvobodilna fronta je prejela odgovor — zmerjanja in obrekovanja, ki jih je po londonskem radiu na njen račun izlil minister begunske londonske vlade in notorični izdajalec doktor Miha Krek.

Čeprav je Osvobodilna fronta odločno poudarjala, da gre samo za borbo proti okupatorju in za osvoboditev našega naroda, je »mlada JNS« svojo udeležbo odklanjala. Končno je na udeležbo pristala, pa jo takoj nato zopet preklicala. Pričela je z ogabno obrekovalno borbo proti Osvobodilni fronti. Že takrat je bilo jasno, da je bila misel na resnični nacionalni odpor proti okupatorjem »naprednim« sredinskim krogom deveta briga, čeprav so svoje čase na vsa usta razglašali, kako so »nacionalni«. Bilo je jasno, da so ti ljudje mislili samo na ohranitev protiljudskih postojank protiljudskih oblastnikov, da so mislili samo, kako bi protiljudsko reakcijo rešili nevarnih posledic zgodovinskega prebujenja slovenskega ljudstva. Pa še eno dejstvo je bilo nadvse značilno. »Mlada JNS« je Osvobodilno fronto obrekovala, da ni jugoslovanska, ker je razglasila Osvobodilna fronta pravico slovenskega naroda in drugih jugoslovanskih narodov do samoodločbe s poudarkom, da je mogoče samo tako skovati resnično bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov. Kaj borba proti okupatorju! Ogrožene so bile — čeprav pod okupatorjem — pozicije hegemonistične velikosrbske reakcije ki je svoje čase varovala tudi slovenske protiljudske oblastnike — in zato raje s hudičem, raje z najhujšimi sovražniki naših narodov in jugoslovanske svobode, raje z okupatorjem kakor pa v osvobo-

dilno borbo, ki naj Jugoslavijo osvobodi in jo zgradi na boljših, na novih temeljih.

Isto pot je šla tudi tako imenovana katoliška sredina. Izgovori katoliške sredine so bili sila zadrežni, sramežljivi in zaviti. Konec konca so katoliški sredinski mojstri izjavili, da ne morejo vstopiti v Osvobodilno fronto zaradi tega, ker bi sicer morda kdo mislil, da njihov pristop izvira — reci in piši — iz njihove neloyalne opozicije proti Natlačenu. Predstavniki Izvršnega odbora Osvobodilne fronte so tedaj katoliški sredini — bilo je to konec leta 1941 odnosno na začetku leta 1942 — izčrpno razložili, da klerikalna reakcija na Slovenskem pripravlja državljansko vojno na strani in v korist okupatorja in da bo katoliška sredina hkrati z vso drugo sredino za prelito narodno kri, za državljansko vojno, za vse njene posledice sokriva, če ne bo v poslednjem trenutku podprla enotnega narodno osvobodilnega gibanja s svojim vstopom v gibanje in s svojim sodelovanjem.

Nič, prav nič ni pomagalo. Ne samo, da ni vstopila v Osvobodilno fronto! Tako imenovana sredina je vodila iz dneva v dan ostrejšo obrekovalno kampanjo proti Osvobodilni fronti. »Argumente«, psovke in natolcevanja, ki smo jih slišali iz ust in iz časopisov okupatorja, »argumente«, psovke in natolcevanja, ki smo jih slišali iz ust in iz časopisov odkritih narodnih izdajalcev, iste »argumente«, psovke in natolcevanja — iste, prav iste smo iz dneva v dan slišali tudi iz ust tako imenovane »sredine«. V tem pogledu je »sredina« okupatorju in njegovim odkritim hlapcem celo — prednjačila. Že leta 1941, zlasti pa še 1942, je sredina v agitacijskem in propagandističnem pogledu pripravljala in nudila naravnost arzenal za vso podlo obrekovalno gonjo proti Osvobodilni fronti.

Kot vam je znano, smo spomladi 1942. leta prvič osvobodili večje slovensko ozemlje. Trimesečni, štirimesečni svobodi je sledila velika nemška in italijanska ofenziva, po kateri je poskušal okupator tudi in zlasti politično razbiti Osvobodilno fronto, razklati njeno enotnost, ločiti vse nekomunistične skupine v Osvobodilni fronti od Komunistične partije, povesti vse omahljivce iz vrst Osvobodilne fronte najprej na sredinske, potem pa na odkrite belogardistične postojanke.

Bela in plava garda sta takrat prvič nastopili z orožjem v rokah, prvič sta naperili puško proti lastnemu narodu. Izvršni odbor Osvobodilne fronte je glede na oboroženi nastop narodnih izdajalcev izdal poziv proti državljanski vojni in ponovno rotil »sredino«, naj pomaga preprečiti državljansko vojno — s svojim vstopom v Osvobodilno fronto in utrditvijo narodne enotnosti. Ne in ne! Izvršni odbor je naletel na gluha ušesa. Ko so narodni izdajalci na okupatorjevi strani prelili našo narodno kri, tako imenovana sredina ni podprla narodne enotnosti, ni podpisala poziva proti državljanski vojni, ki so jo narodni izdajalci poskušali raznetiti. »Sredina« se je tedaj opredelila za narodne izdajalce in je proglasila, da je bele garde kriva — ne izdajalska politika domačih okupatorjevih hlapcev, temveč, reci in piši, Osvobodilna fronta.

S tem pa je končoveljavno prenehala biti »sredina«.

Konec leta 1942 je »sredina« popolnoma zabrisala mejno črto med narodnimi izdajalci in seboj ter se je povsem skotalila v naročje in na pozicije narodnega izdajstva. Danes nas prav čisto nič ne briga, če so kasneje sredinski gospodje začeli spoznavati, da bi mejno črto vendarle kazalo vzpostaviti. Prav čisto nič nas ne briga, če so začeli špekulirati z anglofilijo, kajti slej ko prej sta jih vodila strah pred ljudstvom in sovraštvo do ljudstva. Nas končno tudi prav čisto nič ne briga, če je okupator sem ter tja spregledal njihove špekulacije in temu ali onemu odtegnil svoje zaupanje. Nas zanima samo dejstvo, da je »sredina« ves čas narodno osvobodilnega boja metala Osvobodilni fronti in svojemu narodu polena pod noge, da je škodovala lastnemu narodu v najhujših časih, ga izdajala in podpirala okupatorja.

Bivša »sredina« je zapravila vsako moralno legitimacijo, da še kakor koli in kdaj koli v slovenskem javnem življenju spregovori.

Izjavil sem že, da o pojavih preteklosti, o narodno izdajalski reakciji, o narodno izdajalski »sredini« ne govorim zaradi tega, ker bi nam danes povzročala preglavice, čeprav moramo biti proti reakciji vselej ču-

ječni. Govorim samo zato, ker Izvršni odbor želi pribiti zgodovinska dejstva.

Čim pa smo zgodovinska dejstva tako pribili, tedaj je jasno, da je na Slovenskem ni in je ne more biti razen Osvobodilne fronte nobene politične grupacije več, ki bi še lahko nastopila kot narodna in kot demokratska. Edina taka grupacija, edina taka organizacija je in ostane Osvobodilna fronta.

NAŠ ODNOS DO DUHOVŠČINE

Drugo vprašanje mojega poročila je odnos Osvobodilne fronte do duhovščine od vsega začetka in v teku vseh štirih let.

Dejstvo je, da so poskušali preprečiti množični polet Osvobodilne fronte med našim ljudstvom, zlasti med našimi kmečkimi množicami s podtikanji o njenem »protiverskem« značaju.

Vi veste, tovariši in tovarišice, da Osvobodilna fronta ni nikoli imela nobenega protiverskega programa. Vi veste, da so v Osvobodilni fronti, v njenih organizacijah in v njenem vodstvu od vsega začetka sodelovali, da sodelujejo in da bodo v bodoče sodelovali — poleg pripadnikov drugih svetovnih nazorov — tudi verni katoličani. Vse to veste, vse to vam je znano, o vsem tem nima nobenega smisla dalje govoriti.

Prehajam k manj znanim dejstvom.

Osvobodilna fronta je že 1941. leta, kmalu po svojem nastanku informirala cerkveno vodstvo ljubljanske škofije o svojem narodno osvobodilnem namenu. Že tedaj mu je jasno zatrdila, da si ne postavlja protiverskega programa.

Že v prvih mesecih organizacije in snovanja Osvobodilne fronte so njeni predstavniki in člani njenega Izvršnega odbora intenzivno razpravljali z uglednimi katoliškimi duhovniki, ki so imeli dostop do svojega škofa in so škofa lahko sproti obveščali. Nihče med temi duhovniki ni mogel Osvobodilni fronti ničesar očitati, kar bi zanikalo njeno upravičenost. Nasprotno. Nekateri med njimi so celo določno izjavili, da je gibanje Osvobodilne fronte upravičeno in pravično gibanje. Preko teh duhov-

nikov, ki jih je hkrati prosila, naj o vsem poučijo škofa, je Osvobodilna fronta pozvala vso slovensko duhovščino k sodelovanju. Razen tega je duhovščini pošiljala še posebna pisma in proglose.

Izvršni odbor Osvobodilne fronte je ljubljanskemu škofu dr. Gregoriju Rožmanu leta 1941 poslal dve pismi, s katerimi ga je posebej informiral o značaju in namenih narodno osvobodilnega gibanja in ga pozval, naj duhovščina v narodno osvobodilni borbi sodeluje, ker bo s tem izpolnila svojo narodno dolžnost. Na ti dve pismi Izvršni odbor ni prejel nobenega odgovora. Krščansko socialistična skupina v Osvobodilni fronti je s svoje strani poslala dr. Gregoriju Rožmanu posebej dve pismi. Tudi ona ni dobila nobenega odgovora.

Dalje je Izvršni odbor 1941. leta prosil ljubljanskega škofa, naj sprejme njegove predstavnike, ki ga bodo informirali o namenih narodno osvobodilne borbe. Nobenega odgovora.

Od cerkvenega vodstva ni torej Osvobodilna fronta prejela nobenega pozitivnega odgovora, čeprav je storila vse, kar je bilo v njeni moči. Toda ne samo to! Cerkveno vodstvo je začelo ostro gonjo proti Osvobodilni fronti. Začelo je ostro gonjo proti Osvobodilni fronti prav takrat, ko so se predstavniki cerkvenega vodstva s škofom dr. Gregorijem Rožmanom na čelu javno družili z okupatorjem, javno obiskovali okupatorja, pridigali, da je okupatorjeva oblast na naših tleh zakonita oblast, ki smo ji pred Bogom dolžni spoštovanje, vdanost in pokorščino. Kljub temu ni Osvobodilna fronta storila nobenega protiverskega dejanja. Nikogar ni napadla, ker je bil katoličan. Nikogar ni napadla, ker je bil duhovnik. Res pa je, da je v narodno obrambnem boju, ko so začeli duhovniki denuncirati naše ljudi okupatorju in ko je začel velik del duhovščine vse huje hujskati in izkoriščati verska čustva proti Osvobodilni fronti, moralo pasti pod kroglo naše pravične justice tudi nekaj duhovnikov — narodnih izdajalcev. Pravična krogla Osvobodilne fronte ni nobenega duhovnika podrla zato, ker je bil duhovnik. Kdor je padel, je dobil kazen, ki jo zasluži izdajalec. Hkrati je Osvobodilna fronta nenehno pozivala duhovščino — kljub očitnemu narodnemu izdajstvu, v katerega zlasti v ljubljanski škofiji zašla njena večina — naj se

spametuje, naj sodeluje v boju za osvoboditev in združitve našega naroda. Redke duhovnike, ki so prišli v partizanske vrste, so naše organizacije in naše edinice sprejele z odkritosrčnim veseljem, z odprtimi rokami. Prav nobene ovire niso imeli, ko so vršili versko službo v naši vojski, prav nobene ovire niso imeli, ko so vršili versko službo na terenu. Nasprotno. Povsod smo jim šli na roko.

Ljubljanski škof je bil z veliko večino slovenske duhovščine vred o vsem tem dobro poučen. Kljub temu ni poslal v partizanske vrste nobenega duhovnika, čeprav ga je dr. Metod Mikuž, verski referent pri Glavnem štabu Slovenije, iz verskih razlogov nekajkrat prosil, naj pošlje med partizane novih dušnih pastirjev, ker da jih primanjkuje. Škof ni nikogar poslal, temveč je leta 1943 še dr. Metoda Mikuža suspendiral.

Konec 1942, po veliki italijanski in nemški ofenzivi je Izvršni odbor Osvobodilne fronte ponovno pisal ljubljanskemu škofu dr. Gregoriju Rožmanu. Januarja 1943 je pismo ponovil. Škof je bil naprošen, naj duhovščino pozove vsaj k nevtralnosti, če je že ne more pridružiti narodno osvobodilnemu gibanju. Tudi to pismo ni rodilo nobenega uspeha.

Da se ne bi mogel za svoje narodno izdajalsko delovanje nihče izgovarjati na svoj strah pred Komunistično partijo, je konec 1942 in januarja 1943 dr. Gregoriju Rožmanu pisal tudi Centralni komitet Komunistične partije Slovenije s podpisom dveh svojih članov, tovariša Kardelja in mene.

Tudi ti pismi nista zalegli.

Kot je znano, se je ob kapitulaciji Italije septembra 1943 nagnetla v Turjaku množica narodnih izdajalcev. Med njimi je naša vojska zajela večje število duhovnikov in bogoslovcev. Brez kakršnega koli pritiska in takoj po prvem zaslišanju so ti gospodje podali izjavo, da so bili v narodno izdajstvo zapeljani, da je narodno izdajstvo greh pred domovino in pred Bogom, da ima Osvobodilna fronta v vsakem pogledu popolnoma prav. Obljubili so, da se bodo poboljšali in svoje težke grehe popravili. Naša narodna oblast jih je nato izpustila, čeprav bi marsikdo med njimi po vseh načelih pravice in pravičnosti zaslužil kroglo. Za našo velikodušnost so se nam oddolžili ti gospodje tako, da so nas nezaslišano

oklevetali, čim so po veliki nemški ofenzivi oktobra 1943 prišli v Ljubljano. V izdajalskem ljubljanskem časopisju so objavili novo izjavo, izjavo, da smo jih na njihovo prvo izjavo prisilili s »strahovitim terorjem«, s puškami, s strojnicami, s korobačem, palico in mučenjem. Čuden je moralni lik teh ljudi! Tolikokrat oklevetani, zasramovani, »nemoralni«, »protietični« komunisti so znali stoje mučeniško umirati za svoje prepričanje in za svojo idejo. Patentirani »mučenci«, duhovniki in bogoslovci, najprej izdajo svoj narod, nato podajo sami od sebe, brez kakršnega koli pritiska, izjavo, da se kesajo, takoj nato verolomno prekršijo svojo dano obljubo in se zlažejo, da so bili na prvo izjavo prisiljeni. Pa recimo, da bi jih bili mi res prisilili! Lepi, vsega občudovanja vredni »mučenci«, pravi pravcati nasledniki mučencev iz prvih krščanskih časov, ki najprej narodno izdajstvo krstijo za »obrambo vere«, potem pa se dajo prisiliti na izjavo, v kateri s svojimi podpisi opljujejo svojo »obrambo vere in Boga« in jo imenujejo »narodno izdajstvo«.

Tovariši in tovarišice! Dejstva, ki smo vam jih našteali, lahko vsak čas dokažemo z vsem juridičnim piko-lovstvom. Toda to ni važno. Važno je, da ta dejstva zanikajo, da ta dejstva ovržejo vsako trditev, ki bi skušala natveziti, da se je velik del slovenske duhovščine spečal z okupatorjem, ker je bila v nevarnosti vera. Ne zaradi vere in za vero, temveč zato, ker so se odtujili narodu, ker so bili povezani s protiljudskimi oblastniki, ker so bili povezani s protiljudsko in protidemokratsko reakcijo, ker so bili povezani s tujimi imperialističnimi interesi in ker so dejansko bili eksponent tujih imperialističnih interesov, so postali narodni izdajalci.

Mi zaradi njih tudi danes ne postavljamo med svoje temeljne točke protiverskega programa in ne rušimo cerkva. Svoje demokratično načelo o svobodi vesti in veroizpovedi smo izpolnjevali in izpolnjujemo. V Osvo- bodilni fronti slej ko prej popolnoma enakopravno in tudi vodilno sodelujejo verni katoličani. Narodno za- vedni duhovniki uživajo med nami tovarštvo in spošto- vanje. Toda, tovariši in tovarišice, na osnovi vseh izku- šenj, ki sem vam jih zgoraj opisal, imamo veliko pravico in veliko dolžnost.

Imamo moralno pravico in moralno dolžnost, preprečiti, da bi verska čustva in cerkev še izkoriščali za narodno izdajstvo, za borbo proti lastnemu narodu in lastnemu ljudstvu, preprečiti, da bi z narodnim izdajstvom še kdaj zastrupljali naše množice in našo mladino.

V praksi pa bo naš odnos, in ne samo naš odnos, odnos domovine bo do duhovščine oziroma do duhovnikov tak, kakršen bo njihov odnos do nas, njihov odnos do domovine. K temu, kar sem izjavil predstavnikom duhovščine ljubljanske škofije, ko so me obiskali, nimam tudi danes ničesar dodati.

Osvobodilna fronta je tudi v tem pogledu čistih rok. Nečistih rok so samo izdajalci.

OD KOALICIJE DO ENOTNEGA VSELJUDSKEGA GIBANJA

Kmalu po ustanovitvi je vstopilo v Osvobodilno fronto okrog dvajset večjih in manjših skupin. Vse so imele svoje predstavnike v tedanjem Vrhovnem plenumu OF. Izvršni odbor OF, ki je Vrhovnemu plenumu odgovarjal za svoje delovanje, je bil sestavljen iz predstavnikov skupin, ki so se udeležile ustanovnega sestanka Osvobodilne fronte, se pravi, iz predstavnikov Centralnega komiteta KPS, predstavnikov Sokolstva, predstavnikov krščanskih socialistov in predstavnikov kulturnih delavcev. Hkrati smo začeli organizirati gibanje spodaj, na terenu, med ljudskimi množicami. Brez dvoma se spominjate neštevilnih političnih sestankov in političnih konferenc, ki so v naših ljudskih množicah dvignile poteptano narodno in demokratično zavest, ki so ljudske množice aktivizirale, ki so pripomogle, da so ljudske množice sprejele zasnovo oboroženega boja proti okupatorju in nudile vso podporo že začetkom oboroženega odpora.

Tako je nastajala organizacija na terenu.

Ugotoviti je treba, da organizacija, ki se je razvijala med ljudskimi množicami in uporabljala kar najbolj raznovrstne, tako rekoč vse mogoče načine in me-

tode za borbo proti okupatorju, že 1941. leta ni imela skoraj nobene primesi koalicije.

Ta organizacija je bila 1941. leta na terenu popolnoma enotna. Borba proti okupatorju je narekovala, je neizprosno terjala njeno enotnost. Razen tega je osvobodilno gibanje aktiviziralo množice, ki sploh niso bile skupinsko usmerjene, ter jih vključevalo neposredno v Osvobodilno fronto. V krajevnih in okrajnih odborih torej že 1941 ni bilo sledu o pariteti, ni bilo več sledu o koaliciji. V okrožnih odborih so se elementi koalicije vse bolj izgubljali.

Izkušnja narodno osvobodilne borbe proti okupatorju je hkrati znova in znova dokazovala, kje so sile, ki vodijo narod v svobodo, in kje so sile, ki so pahnile jugoslovanske narode v katastrofo. Udeleženci osvobodilne borbe, zlasti pa njeni razboritejši aktivisti so se na temelju svojih lastnih izkušenj, na temelju izkušenj narodno osvobodilnega boja proti fašističnemu okupatorju prepričali, da so ljudske sile z delavskim razredom na čelu tiste, ki vodijo narod v svobodo, in da so protiljudske sile, ki so že nekoč živele na račun ljudskih množic, tiste, ki iz svojih razrednih razlogov, iz svojega reakcionarnega, protidemokratskega strahu pred ljudskimi množicami narod izdajajo okupatorju.

Taka spoznanja, taka pristno demokratična, ljudsko demokratična spoznanja so seveda vse bolj in bolj utrjevala enotnost Osvobodilne fronte tudi v idejno političnem pogledu. Enotnost v narodno osvobodilni borbi je med aktivisti in predstavniki osnovnih ljudskih množic pognala tudi močne elemente ideološke enotnosti. Ker se je pokazalo, da marsikatero trenutno pereče vprašanje zahteva skladnega pogleda v preteklost in v perspektivo, da terja tudi znanstveno in dosledno sociološko analizo, je v drugi polovici leta 1942 prišlo med vodilnim aktivom OF šestokrat do globljih, sem ter tja ostrih, hkrati pa stvarnih, povsem odkritosrčnih in tvor- nih diskusij.

Konec l. 1942 in v začetku 1943 so ustanovne skupine Osvobodilne fronte imele že enake nazore in poglede o vseh osnovnih vprašanjih naše narodno osvobodilne poti, povojnega razvoja ljudske demokracije in

znanstvene, resnično napredne sociološke analize narodno osvobodilnih izkušenj.

Nič ni torej čudnega, če sta se krščansko socialistična in sokolska skupina z znano »Izjavo« odpovedali politični skupinski samostojnosti in lastnim aktivistom ter se izrekli za popolnoma enotno vseljudsko osvobodilno organizacijo našega naroda z enotno vodenim in organiziranim, z enotno vzgajanim aktivom. Izjava je predstavljala popolnoma naraven rezultat razvojne poti Osvobodilne fronte. V ostalem je slovensko Sokolstvo že ob svojem vstopu v Osvobodilno fronto naglasilo, da ni politična stranka, da nima nobenih posebnih političnih tendenc, temveč da z vstopom v Osvobodilno fronto izpolnjuje dolžnost narodno obrambne telesno vzgojne organizacije. Krščansko socialistična skupina, ki je odražala napredni proces med slovenskimi katoliškimi množicami, je z »Izjavo« zadala uničujoč udarec poskusom, da se po osvoboditvi domovine znova postavi na noge in nastopi v »reformirani« lažidemokratski in lažisocialni obliki za slovenski narod tako pogubni klerikalizem.

Prvi zbor aktivistov Osvobodilne fronte je konec aprila 1943 na Pugledu potrdil »Izjavo«. Osvobodilna fronta je s krepkim zaletom krenila končno veljavno v smer popolnoma enotnega političnega gibanja, ki je v svojem bistvu že takrat predstavljalo demokratično zvezo osnovnih ljudskih množic in vseh patriotov, ki jim je domovinska korist višja od sebične razredne koristi.

Izjava ustanovnih skupin pomeni v razvoju Osvobodilne fronte odločilno prekretnico. Prvi zbor aktivistov na Pugledu predstavlja za enotnost Osvobodilne fronte največjo zmago. Tiste čase sta bili mogoči pač samo dve poti: ali povratek v koalicijo, ki bi oslabil Osvobodilno fronto, podprla okupatorja in njegove domače hlapce, po osvoboditvi pa odprla na stežaj vrata netilem državljanske vojne, ali pa korak naprej v popolnoma enotno, vseljudsko osvobodilno gibanje našega naroda. Ker je Osvobodilna fronta odnosi ker so ustanovne skupine sledile predlogu Komunistične partije in se odločile za pot naprej, prav zato je naše osvobodilno gibanje želo tako velikanske zmage, prav zato smo tako enotno pričakali končno osvoboditev in prav zato je Osvobodilna fronta danes popolnoma sposobna, da zagotovi bolj ali

manj normalen, bolj ali manj organski razvoj našega bodočega življenja na ljudsko demokratičnih osnovah.

Zadnje in zgolj še formalne sledi koalicije so bile izbrisane z razširitvijo Izvršnega odbora septembra 1944. Tedaj je bila v Izvršni odbor kooptirana večina članov bivšega Vrhovnega plenuma OF hkrati z nekaterimi prvoboritelji Osvobodilne fronte iz leta 1941. Vsi novi člani Izvršnega odbora so na njegovi prvi seji slovesno potrdili popolno enotnost Osvobodilne fronte in izjavili, da jo bodo proti vsem poskusom reakcije varovali kot zenico svojega očesa.

Tovariši in tovarišice! Danes je Osvobodilna fronta popolnoma enotno vseljusko gibanje. Danes je Osvobodilna fronta popolnoma enotna demokratična zveza našega ljudstva. Nihče, ki se je udeležil osvobodilne borbe, nihče, ki je k enotnosti Osvobodilne fronte in k njenim zmagam v preteklih štirih letih kar koli doprinesel, ni izgubil prav ničesar, kar je bilo v njegovi preteklosti pozitivnega, demokratičnega, svobodoljubnega, človečanskega in kulturnega. Kdor je imel v svoji preteklosti zares pozitivne vrednote, jih je prenesel tudi v našo splošno zakladnico, v zakladnico enotne Osvobodilne fronte. Nihče, ki je bil pošten, nihče, komur so bile resnične domovinske koristi, koristi našega demokratičnega ljudstva nad vse, ni doživel usode Kerenskega, kakršno so napovedovali obrekovalci, kakor so jo napovedovali sovražniki Komunistične partije in drugih zares demokratičnih skupin. Razvoj Osvobodilne fronte iz začetne koalicije odnosno iz začetnih koalicijskih elementov v enotno vseljusko osvobodilno gibanje, v današnjo popolnoma enotno demokratično zvezo slovenskega ljudstva, je bil organski razvoj, ustrezen najglobljim potrebam našega naroda, njegove osvoboditve in bodočnosti njegovega ljudstva. Kot je že včeraj prekrasno povedal tov. Kardelj, bi bil danes vsak korak nazaj najhujši greh nad našim narodom in nad našim ljudstvom.

Osvobodilna fronta, ki je znala skovati svojo popolno enotnost, jo bo z vso potrebno ljubosumnostjo tudi varovala.

KONKRETNE NALOGE OSVOBODILNE FRONTE

Osvobodilna fronta je že leta 1941 zajela skoraj ves slovenski teren. Organizirala in aktivizirala je naše ljudske množice, povedla jih je v boj. Okupator je organizacije Osvobodilne fronte divje preganjal. Uničeval jih je, marsikje je trenutno izglédalo, da je vse izgubljeno, da so najboljši ljudje padli in propadli za našo veliko stvar, da niso pustili ničesar za seboj. Toda organizacije Osvobodilne fronte so znova vstajale, rastle so kot gobe po dežju. Osvobodilna fronta je vztrajala v najhujših okoliščinah, dokazala je, da je prav tako neuničljiva, kakor je neuničljiv naš narod sam.

Kljub temu se je spričo vse hujšega, pa tudi vse bolj izkušenega okupatorjevega terorja moralo nujno zgoditi, da ob končni osvoboditvi organizacija Osvobodilne fronte marsikje ni več obstajala v takem obsegu in v taki širini, kakor je živela in delovala v razdobjih svojega množičnega poleta.

Po končni osvoboditvi se je torej Osvobodilna fronta znašla pred veliko nalogo, da svoje organizacije vsepovsod razširi in poglobi, da vsepovsod in v vsakem pogledu popravi posledice okupatorjevega terorja, da zagamči svojim organizacijam nov razmah, razmah, ki do cela ustreza pogojem svobode.

Ta naloga ni bila popolnoma lahka. Težja je bila toliko bolj, kolikor so se kaj hitro vživeli v nove pogoje špekulantje, zakrinkani reakcionarji, izdajalci, ki bi se bili radi skrili pred pravično narodno sodbo in so zato poskusili uganjati staro početje na novih postojankah. Špekulantje in skriti izdajalci so se začeli riniti, vsiljevati v odbore Osvobodilne fronte. Ponekod se jim je to tudi posrečilo. Reklo se je torej: širiti organizacijo, aktivizirati ljudske množice, pogumno dvigati nove, neizkušene kadre, hkrati pa prav na teh temeljih izvrševati in izvršiti vso potrebno — čistko.

Danes lahko ugotovimo, da je prvi kongres Osvobodilne fronte, obstoječ iz izvoljenih delegatov, ki so jih izbrale osnovne terenske organizacije, velik politični in organizacijski uspeh Osvobodilne fronte po končni osvoboditvi Slovenije.

Za ta uspeh se mora Osvobodilna fronta zahvaliti svoji pravilni politični in organizacijski zasnovi. Za ta uspeh se mora zahvaliti vam, zastopnikom, predstavnikom, delegatom naših terenskih organizacij. Zahvaliti se mora našim terenskim organizacijam, ki so vas poslale. Predvsem pa se mora zahvaliti našim ljudskim množicam, ki se zavedajo, da je Osvobodilna fronta njihova, pristno in popolnoma njihova, in skladno s tako svojo zavestjo tudi ravnajo.

Utrditev organizacij Osvobodilne fronte, njihova razširitev med kar najširšimi ljudskimi množicami — to, tovariši in tovarišice, je danes ena izmed naših osnovnih nalog, o kateri si morate biti predvsem na jasnem vi, delegati.

Ponesite s tega kongresa jasen načrt in trdno voljo, da je ne sme biti ne vasi, ne tovarne, ne mestne četrti, ne urada, ne poklica, kjer ne bi bilo organizacije Osvobodilne fronte.

Poudariti moram, da se glede vsebinskega pojmovanja Osvobodilne fronte marsikje skrivajo zelo napačni pogledi. Naši ljudje so se navadili motriti Osvobodilno fronto vse preveč po vzorcu starih strank. Zavedajmo se, tovariši in tovarišice, da nam ne gre samo za pripadnike, ki bodo volili. Seveda želimo vezati slehernega poštenega Slovenca na Osvobodilno fronto, toda hkrati hočemo,

da naše organizacije postanejo torišče in žarišče vsestranske aktivnosti naših ljudskih množic, torišče in žarišče politične vzgoje naših ljudskih množic, torišče in žarišče nove gospodarske vzgoje naših ljudskih množic.

Mi hočemo, da postanejo organizacije Osvobodilne fronte tiste in take organizacije, v katerih bodo naše ljudske množice vsestransko izživiljale svoje potrebe po političnem in drugem udejstvovanju. Mi hočemo, da postane sleherni terenska organizacija

Osvobodilne fronte utripajoč živec vsega našega javnega življenja.

Osvobodilna fronta ima tudi v tem pogledu že svojo zgodovino. Spomnite se samo na težke okupatorske mesece 1941 in 1942 v Ljubljani, ko je bila vsa Ljubljana,

čepprav pod okupatorjevo peto, čeprav v ilegalnosti, preprežena z množičnimi organizacijami Osvobodilne fronte, ko je vsa Ljubljana dihala tako, kakor je hotela Osvobodilna fronta, ko je vsa Ljubljana proti okupatorju, narodnim izdajalcem in špekulantom reagirala tako, kakor je hotela Osvobodilna fronta, ko so ljudske množice vse Ljubljane našle v Osvobodilni fronti svojo podobo, posodo svoje lastne aktivnosti, uresničenje svojih najboljših misli in želja. Spomnite se, tovariši in tovarišice, na tiste mesece, ko je bila moč Osvobodilne fronte prav zaradi njene ljudskosti, zaradi njene povezanosti z ljudskimi množicami tolikšna, da je moral kljub svojim bajonetom, kljub svojemu terorju, kljub svoji oblasti priznavati sam okupator: Osvobodilna fronta je postala država v državi.

Prepričan sem, tovariši in tovarišice, da bomo tudi danes, ko gre za svobodno graditev naše bodočnosti, zmogli, kar smo zmogli v letih okupatorjevega terorja.

Naše organizacije morajo postati središče ljudskega udejstvovanja, nuditi morajo ljudskim množicam in posamezniku vse, kar zahteva politično razgiban državljan. Biti morajo visoka politična in visoka gospodarska šola naših ljudskih množic, razviti se morajo v najbolj dinamično silo našega javnega življenja.

Mnogo naših tovarišev napačno pojmuje vsebino Osvobodilne fronte. Nekateri jo pojmujejo preširoko, drugi preozko. Preširoko jo pojmujejo, ko gre za zakrknjene in premetene protiljudske špekulante, ki se vrtajo v naše vrste, da bi se pred nami skrili in nas hkrati razkrajali znotraj naše lastne hiše. Za take špekulante naša širina ne velja. Ven z njimi! — Preozko pa naši aktivisti čestokrat pojmujejo Osvobodilno fronto, ko gre za ljudske množice. V tem pogledu hočemo danes še večjo širino, kot smo je bili navajeni doslej, kajti sedaj, v svobodnih časih, smo večje širine tudi sposobni. Mi hočemo tako širino, ki bo zajela vse naše ljudske množice, ki bo vzgajala naše ljudstvo v njegovi celoti. Naj spregovorim še v nekem pogledu o širini in o ožini. Nekateri naši tovariši se boje izustiti odkrito ljudsko in demokratično besedo, čeprav jo ljudstvo pričakuje, v bojazni, da bodo »odbili« protiljudske špekulante. Taka

»širina« je seveda napačna. Z druge strani pa je izrazito napačno, če se naši tovariši zaradi opreznosti in budnosti pred špekulanti boje poštenih, dobronamernih in odkritosrčnih ljudi, ki pristajajo na Osvobodilno fronto in njen program, ki pa jih še nismo v celoti preizkusili. To je ožina, to je sektaštvo, ki mu je treba napovedati najostrejši boj. Ob vsej naši čuječnosti, ki jo moramo v borbi proti reakciji še zaostri, se zavedajmo, da so za ljudi najboljša preizkušnja

njihova dejanja, njihovo dejansko ravnanje. Razgibana organizacija Osvobodilne fronte je najboljša in najučinkovitejše sredstvo tako za odkrivanje premetenih špekulantov kakor za vključevanje in pravilno usmerjanje odkritosrčnih, poštenih ljudi.

Pred nami so volitve v Narodne odbore. Na večini slovenskega ozemlja, namreč povsod, kjer Narodni odbori niso bili na osvobojenih ozemljih izvoljeni že v partizanskih časih, vrše funkcijo Narodnih odborov doslej odbori Osvobodilne fronte. Ker uživa Osvobodilna fronta zaupanje med ljudstvom, je popolnoma jasno, da bodo v Narodne odbore izvoljeni predvsem dosedanji funkcionarji Osvobodilne fronte, zlasti tisti med njimi, ki so se že doslej ukvarjali z upravnimi posli.

V zvezi z volitvami v Narodne odbore bo potemtakem nujno potrebno izvesti ponovne volitve v organizacijah in forumih Osvobodilne fronte. Popolnoma napačno bi namreč bilo, če bi bili funkcionarji v odborih Osvobodilne fronte do kraja istovetni s funkcionarji v Narodnih odborih. Osvobodilna fronta bi se tako izrodila v »državno stranko«, ki je nikakor nočemo. Ožje funkcionarsko jedro bo seveda glede na dejstvo, da je naša nova ljudska oblast zrasla iz narodno osvobodilnega gibanja Osvobodilne fronte in da se sedaj oslanja ter da se bo tudi v bodoče naslanjala na ljudsko demokratično gibanje Osvobodilne fronte — v obojnih odborih vsekakor isto. Odbornike Narodnih odborov bo razen tega treba prav tako pritegovati na sestanke, na poročanje in na odgovornost pred organizacijami Osvobodilne fronte. Vse to pa nikakor ne dovoljuje, da bi bili Narodni odbori v širšem smislu besede do kraja istovetni z odbori Osvobodilne fronte. Ravno v odbore Osvobodilne fronte bo

treba izbrati čim več tovarišev, ki z upravnim delom niso zaposleni.

Takoj po našem kongresu bo torej treba pripravljati in sklicevati okrajne in okrožne konference ter voliti krajevne, okrajne in okrožne odbore ter okrajne in okrožne plenumne.

Sklicevanje konferenc, volitev novih plenumov in odborov — je treba združiti s splošno aktivizacijo Osvobodilne fronte v smislu, kakor sem govoril zgoraj. Konference moramo posvetiti predvsem vprašanju, kako naše organizacije in v njihovem okviru ljudske množice vsestransko aktivizirati, kaj ukreniti, da bo vsa OF zares postala en sam živ utrip. V plenumne in odbore volimo predvsem take tovariše in tovarišice, ki bodo k dejanski aktivizaciji največ doprinesli.

Nimajo prav tovariši, ki se zadovoljujejo z ozkimi odbori Osvobodilne fronte. Potrebujemo in tudi hočemo široke plenumne Osvobodilne fronte, v okviru takih širokih plenumov pa ožje odbore, ki naj vodijo tekoče posle. Samo široki plenumi odražajo resnično množičnost Osvobodilne fronte. Le s širokimi plenumi lahko dosežemo pritegnitev novih kadrov, ki so bili doslej pozabljeni med ljudskimi množicami.

Nekaj besed o profesionalizmu in aktivistih. Že na zadnjem zboru aktivistov OF smo odločno udarili proti profesionalizmu, ki je preprečeval razvoj in rast domačih kadrov v organizacijah Osvobodilne fronte. Jasno smo definirali, kdo je aktivist. To definicijo je treba danes ponoviti. Aktivist Osvobodilne fronte je sleherni, ki aktivno, zavedno, dosledno in disciplinirano — dela za Osvobodilno fronto. Nikakor ni potrebno, da je profesionalni politični delavec, kdor želi biti aktivist OF. Mi nočemo profesionalnih političnih delavcev! Hočemo, da se v aktiviste Osvobodilne fronte razvijajo delavci po tovarnah, kmetje po vaseh, uradniki po uradih. Tovariši in tovarišice, zgraditi moramo domač kader, dvigniti in razviti moramo domač kader slehernega kraja, sleherne vasi, sleherne tovarne in slehernega urada.

Najbližja neposredna naloga Osvobodilne fronte po I. kongresu so volitve v Narodne odbore. Kaj želimo doseči z volitvami?

Prvič hočemo z volitvami ustvariti pogoje za nadaljnjo sistematično graditev naše ljudske oblasti. Doslej smo Narodno osvobodilne odbore volili v časih hudega okupatorjevega pritiska na tako imenovanih osvobojenih, partizanskih ozemljih. Po končni osvoboditvi smo morali na večini slovenskega ozemlja organizirati začasno narodno oblast brez izvoljenih Narodno osvobodilnih odborov. Jasno je, tovariši in tovarišice, da pomeni tako stanje zelo resno zapreko za nadaljnji razvoj, za nadaljnjo graditev naše ljudske oblasti, naše ljudske demokracije. Prav zaradi tega, da tako zapreko odstranimo, prav zaradi tega hitimo sedaj na volitve s pospešenim tempom. Volitve je potemtakem vzeti izredno resno. Te volitve so eden izmed temeljnih kamnov v naši graditvi ljudske oblasti. Te volitve so eden izmed temeljnih kamnov za zgraditev posameznih javnih in oblastvenih institucij, ki doslej niso mogle naprej, kakor je to primer z našim sodstvom.

Dalje želimo s temi volitvami doseči še večjo aktivizacijo ljudskih množic. Volitev ne izvajamo tako, kot so jih izvajali stari protiljudski režimi, kot so jih izvajale stare protiljudske stranke, ki jim je šlo le za glasove. Mi hočemo, da v predvolivni kampanji ljudske množice razpravljajo o vseh svojih bistvenih vprašanjih, da predvolivna kampanja ljudske množice aktivizira tako na političnem kakor na gospodarskem poprišču, da postane izhodišče konstruktivnega udejstvovanja najširših ljudskih plasti.

Tretjič uporabljamo te volitve kot pripravo, kot veliko pripravo in veliko smotro za volitve v — konstituanto.

Četrto hočemo sedaj, v svobodi, s temi volitvami znova dokazati, da slovensko ljudstvo zaupa edino svoji Osvobodilni fronti.

Končno naj bodo te volitve čistka naših Narodnih odborov. Očistijo naj jih do kraja vseh špekulantov.

Spregovoriti moram še o instituciji, ki jo bomo tudi v kratkem volili. Mislim ljudsko tožilstvo. Ljudsko tožilstvo bodi institucija, ki naj ljudskim množicam omogoči, da se pritožijo proti sleherni samovolji, proti vsemu, kar ni v skladu z našim ljudskim demokratičnim redom, z našo demokratično zakonitostjo. Marsikje na našem te-

renu ni vse prav, kar se namreč demokratičnega reda in demokratične zakonitosti tiče. Marsikateremu funkcionarju se je zavrtilo v glavi, postal je oblasten, uganja samovoljo. Ne zaveda se svojih dolžnosti do ljudskih množic, ne zaveda se svojih dolžnosti do naše nove ljudske oblasti. Zaradi ravnanja takih funkcionarjev, ki se jim je neopravičeno in brez vsake potrebe zavrtilo v glavi, se poraja tudi sem ter tja nezadovoljstvo, zlasti med zastalimi ljudskimi množicami, ki si ne znajo pomagati in še niso sposobne konstruktivne kritike proti neopravičeni in vsej naši zasnovi nasprotni samovolji. Mi moramo potemtakem ljudskim množicam nuditi ventil, da nastopijo same za utrditev demokratičnega reda in demokratične zakonitosti, kjer koli ju kdor koli krši. Tak ventil bodo zlasti ljudski tožilci, ki jih bodo volile naše ljudske skupnosti po vaseh, tovarnah itd. Ljudski tožilci bodo najkrepkejša podpora našemu javnemu tožilstvu, poglavitnemu čuvarju našega javnega reda in demokratične zakonitosti. Prav kot taki pa bodo seveda hkrati ljudski, demokratično izvoljeni čuvar naših državnih koristi na samem terenu, med samimi ljudskimi množicami.

Prehajam na naše gospodarske naloge. Naše gospodarske naloge niso ločene od naših političnih nalog, temveč so bistveni, sestavni del naših splošnih političnih nalog. Že nekajkrat smo poudarili, da nas bo poskusila reakcija, ki smo jo premagali na političnem poprišču, tolči sedaj na gospodarskem sektorju, kjer imajo protiljudski elementi največ tradicij, največ izkušenj in največ postojank. Razen tega imamo danes opravka z ruševinami, ki so jih povzročili okupatorji in domači izdajalci. Ukvarjati se moramo z obnovo in z vsemi mogočimi gospodarskimi težavami, ki nujno, neogibno slede vsaki vojni. Tovariši in tovarišice, predvsem naslednje dejstvo želim naglasiti.

Kdor zaradi današnjih gospodarskih težav godrnja, se ne zaveda, koliko večje bi bile težave, koliko hujše bi bilo njihovo breme za naše ljudske, za naše delovne množice, če ne bi bilo naše ljudske oblasti. Težave bi namreč danes same ob sebi obstajale prav take, kakršne so, kajti gospodarske težave nujno izvirajo — kot smo že rekli — iz štiri-

letne vojne. Toda če ne bi bilo naše ljudske oblasti, bi moralo naše ljudstvo vrhu vsega tega težave premagovati za protiljudske pijavke, kakor jih je moralo premagovati po letu 1918, in ne zase, kakor jih premaguje danes.

To, tovariši in tovarišice, povejte vsem tistim, ki zaradi neogibnih povojnih težav nergajo, tega se zavedajmo mi vsi.

V ostalem pa velja glede gospodarskih težav, glede gospodarskih vprašanj na splošno, glede naših gospodarskih nalog isto, kakor pove že sama ljudska modrost. Čim več boš pridelal, čim večja bo storilnost tvojega dela, tem lažje boš uredil svoje gospodarstvo. Iz tega pa sledi za nas, iz tega sledi za ljudske, za delovne množice našega naroda, da moramo dvigniti produktivnost svojega dela, da je delo danes moralna dolžnost, da je delo za nas čast in ponos. Vse to trdimo jasno, glasno, z zavestjo polne odgovornosti. V stari Jugoslaviji delo ni bilo vir blaginje ljudske države, v stari Jugoslaviji je bilo delo predmet brezvestnega izkoriščanja protiljudskih pijavk, špekulantov, kapitalistov — krvososov. Danes je postalo delo vir in temelj blaginje naše ljudske države. Zato postaja delo tudi izvor splošne ljudske blaginje. Čim več bomo pridelali, čim više bomo dvignili produktivnost svojega dela, tem prej bodo za nami gospodarske težave. Od ljudstva, od njegovega dela je danes odvisno, kakšna bo njegova prihodnost. Ravno v tem, tovariši in tovarišice, je ves velikanski pomen naše borbe, je ves njen orjaški uspeh. Nekdaj ni bilo odvisno od našega dela, kako bomo živeli. Nekdaj je naše delo krmilo samo protiljudske oblastnike. Sedaj smo si priborili tako stanje, da lahko s svojim delom ustvarjamo srečno bodočnost sebi.

Glede na vse to moram naglasiti troje. Prvič: Osnovna naloga naših tovarn je danes, da izdelajo zadostno količino produktov. Brez zadostne količine industrijskih izdelkov, brez zadostne produktivnosti našega dela po tovarnah, ne bi mogli izvršiti svojih obveznosti do države, do svoje ljudske skupnosti na splošno, niti ne do naših kmetov, ki so nam dolžni zajamčiti osnovna živila. — Drugič: S svoje strani je danes naš kmet v svojem odnosu do naše ljudske skupnosti dolžan, da zajamči po

trdnih cenah zadostno količino življenjskih potrebščin. Brez nje ni mogoče, da bi industrijski delavec, uradnik, droben človek v mestu izpolnil svojo dolžnost do svojega ljudstva, do svoje države. — Tretjič: Ljudske množice, ki delajo sedaj zase, ki grade zase, se morajo prav danes izogniti sleherni sebičnosti. Sebičnost je grobokop naših skupnih ljudskih koristi. Osvobodilna fronta, ki je vselej bila in vselej bo na braniku demokratičnih pravic našega delovnega ljudstva, Osvobodilna fronta, ki se bori in ki se bo vselej borila za srečno prihodnost našega delovnega ljudstva — prav ta Osvobodilna fronta hkrati naglašaja, da je požrtvovalnost na našem gospodarskem poprišču dandanes ena izmed osnovnih moralnih obveznosti slehernega državljana. Tovariši in tovarišice, naša gospodarska, naša delovna požrtvovalnost ne bo več koristila žepu protiljudskih oblastnikov, temveč bo koristila predvsem našemu delovnemu ljudstvu.

Končno še vprašanje kadra naše Osvobodilne fronte. Osvobodilna fronta je prav zaradi tega izvedla tak preokret v naši narodni zgodovini, ker je znala dvigniti iz naših ljudskih globin vodilne kadre našega naroda. Včerajšnji delavci iz naših tovarn in kmetje iz naših vasi so danes naši ministri, naši oficirji, naši funkcionarji. Nenehno dviganje naših kadrov iz ljudskih globin mora biti tudi v bodoče naša osnovna zapoved. Prav v tem, da bomo vzgajali ljudske kadre, prav v tem, da bomo nudili vso pomoč ljudskim kadrom, prav v tem, da se bodo naši delavci, naši kmetje, naši delovni intelektualci učili upravljanju državo, se pravi, učili upravljanju sebe, je največje jamstvo, da nam demokratičnih pridobitev ne bo nihče več iztrgal iz rok.

Toda ljudski kader, ki ga dviga naše ljudsko demokratično gibanje, ima hkrati velikanske moralne obveznosti. Predvsem se naš ljudski kader ne sme prevzeti. Naš ljudski kader se ne sme navzeti starega birokratizma. Marsikje na terenu, tovariši in tovarišice, imamo opravka z dejstvom, da so se naši kadri prevzeli, da se je našim kadrom začelo vrteti v glavi, da naši kadri ne ravnajo z ljudskimi množicami tako, kakor mora ravnati resnični ljudski funkcionar; da ponekod celo ravnajo tako, kakor so ravnali stari, osovraženi protiljudski birokrati. Tem in takim pojavom napovedujemo najostrejši

boj. Ne napovedujemo ga samo zaradi koristi in potreb naših ljudskih množic. Napovedujemo ga tudi zaradi moralne vsebine in podobe naših kadrov, na katere smo ponosni in hočemo ostati ponosni. Kar je na II. zboru naših aktivistov naglasil tovariš Kardelj, poudarjamo tudi danes: naš današnji kader, naš funkcionar, naš aktivist — ni uradnik, naš kader, naš funkcionar, naš aktivist je borec, borec demokratičnih ljudskih množic. S tako zavestjo, tovariši in tovarišice, pojdite na teren, s tako zavestjo organizirajte Osvobodilno fronto, s tako zavestjo pomagajte novim kadrom in jih vzgajajte. Tako in zgolj tako boste zajamčili izvedbo vseh naših nalog.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

00000527278

